

Docent PhDr. Oldřich Čálek CSc.
Pražská vysoká škola psychosociálních studií
Hekrova 805
Praha 4/11
149 00

Posudek vedoucího práce na

Disertační práce Mgr. Jana Jakuba Zlámaného
Teorie SUR - Výcviková komunita jako terciární rodina

SUR Theory – Training Community as a Tertiary Family

Katedra psychologie

Filosofické fakulty

Univerzity Karlovy

v Praze 2012

Uvedená disertační práce má 176 stran textu a 3 přílohy. Seznam užití literatury zahrnuje 110 položek. Práce je přehledně členěná do kapitol a podkapitol. Teoretická část cílevědomě připravuje porozumění tématu, které obsírně zpracovává část výzkumná.

Téma své disertační práce si její autor zvolil sám a při jeho zpracovávání rovněž postupoval samostatně. Použitou kvalitativní výzkumnou metodu „zakotvené teorie“ si po konzultaci s metodologickým specialistou vybral příležitostně v souladu s předmětem zkoumání. To platí také o doplňkových metodách: Obsahové analýze a technice tzv. ohniskové skupiny. Příprava dat pro uplatnění uvedené hlavní metody i sama její aplikace byla velmi pracná, ale autor se jí zhostil s velkou důsledností a péčí. Vhledy a závěry, ke kterým na jejich podkladě dospěl, se jeví jako

objevné a podstatné. Práce je průkopnická a otevírá možnosti výzkumu dalších výcvikově-vzdělávacích programů na poli skupinové a komunitní psychoterapie.

Jako zdroj výzkumných dat si autor zvolil závěrečné písemné práce frekventantů výcvikových komunit SUR. Podle metodiky Zakotvené teorie pak vytvářel „množiny“ stejnorodých výroků. Nejde přitom ani tak o introspektivní materiál, jako spíše o reflexi a autoreflexi toho, co jednotliví frekventanti během celkového procesu konkrétně pozorovali. Vyjádření jsou velmi osobní a nezdánlivě silně emotivní. Jednotlivé množiny, kategorie stejnorodých výroků pak autor výstižně pojmenoval podle jejich kvalitativního obsahu. Jejich vzájemné významuplné vztahy pak nechaly vyvstat celkové struktury popisující komunitně-skupinový program SUR. Tím se ozřejmilo, jaké faktory byly a jsou při komunitně skupinovém výcviku SUR ve hře. Nevychází se tedy deduktivně z předem dané spekulativní teorie, ale induktivně z jevů, ke kterým během tohoto procesu skutečně docházelo. Jelikož se tu jedná o osobnosti frekventantů a jejich případné změny, lze data získaná takzvaně subjektivní reflexí a autoreflexí za validní. Ke srozumitelnosti a oživení textu přispívají tzv. ilustrativní případové citace, které umožňují si představit, co se skrývá v poměrně abstraktním popisném aparátu kvalitativní studie.

Autor sám dlouhodobě působí jako výcvikově-vzdělávací instruktor v oblasti komunitně-skupinové terapie včetně programu SUR. Proto není divu, že odpovídajícím kritickým způsobem reflektuje jeho prapůvodní formu BIG SUR. Autorovo pátrání naznačuje, že se jedná o světově unikátní systém, jehož počáteční podoba se ovšem během čtyřiceti let jeho působení značně modifikovala a rozrůžnila. (Mluví se o osmi větvích SUR.) Zejména po r. 1989 se jeho výlučnost zrelativizovala implementací dalších výcvikově-vzdělávacích programů na poli psychoterapie. Nicméně Zlámaného výzkumná práce poprvé odkrývá teorii SUR, tak jak je latentně obsažena v projektu zakladatelů. Objevuje a vyslovuje nahlas, co se tam popravdě vlastně dělá a děje. Lze mluvit o subkultuře SUR, kterou je možné vysledovat u jeho absolventů, pokud se ovšem dodatečně nevydali ještě jiným směrem. Kvalitativní popis procesů v SUR ve srovnání s jinými systémy (např. se skupinovou daseinsanalýzou) ukazuje něco, co autor nevyjádřil explicitně: Totiž že charakter dění v komunitně-skupinovém programu těsně souvisí s tím, jaké ladění a tedy i postupy do něj vnesou výcvikovní vedoucí.

Mgr. Zlámaný se k předmětu svého zkoumání staví nestranně a jeho přístup je vědecky kritický, tj. nezaujatě a bez hodnotících soudů popisuje realitu SUR, jmenovitě původního BIG SUR.

Zlámaný mj. upozorňuje na některé rozporné a sporné momenty programu SUR, zejména tzv. BIG SUR. Poukazuje na kritickou náročnost, kterou tento program klade na každého účastníka. V komunitě existuje krajní nátlak na každého člena směrem ke konformitě s „kasárenským“ režimem a s veřejným míněním daného společenství. V takzvaně psychodynamických skupinách se pak provádějí zásahy do psychiky účastníků, které nesměřují k osobnímu růstu jednotlivce, ale právě mají jen facilitovat jeho adaptaci na řád a režim komunity. Ostatně ze studie vyplývá, že v programu SUR jde zejména o řešení vztahu jednotlivce s autoritou. Co v tomto směru účastník nezískal od svých rodičů, má dohnat pod nátlakem komunity a jejích vedoucích. Autor to pokládá za jednostranné, ale tomuto přístupu přikládá opodstatnění např. u případů léčby drogových závislostí apod. Zmíněný program může pomoci jedincům, kterým chybí vnitřní, resp. životní řád.

Posuzovaná disertační práce Mgr. Jana Jakuba Zlámaného přináší cenné poznatky o předmětu, který zkoumá. Explicitně formuluje teorii výcvikově-vzdělávacího programu BIG SUR, který již 40 let vychovává české (i slovenské) psychoterapeuty. Další přínos disertace spočívá v tom, že vyvolává řadu dalších podnětných otázek stran zkoumání podstaty psychoterapeutického

vzdělávání a praxe. Její přínos je metodologický, protože průkopnický aplikuje metodu „Zakotvené teorie“ na oblast psychoterapie. Autorovi je na místě doporučit, aby tento metodologický pokrok reflektoval a publikoval jako samostatné téma. Dalším přínosem by ovšem byla publikace teorie SUR, jak ji autor odkryl. Existuje však rezerva v tom, že tuto teorii by bylo na místě hlouběji interpretovat v kontextu celkové psychoterapeutické scény.

Na základě jejích nesporných kvalit **Disertační práci**
Mgr. Jana Jakuba Zlámaného **Teorie SUR - Výcviková komunita jako**
terciární rodina
doporučuji k obhajobě.